

شناسایی مصادیق اقتصاد سایه‌ای موثر بر توسعه ورزش حرفه‌ای ایران

حسین زارعیان^۱، محمد صادق افروزه^{۲*}، مصطفی افشاری^۳

تاریخ پذیرش: ۹۷/۰۵/۱۳

تاریخ دریافت: ۹۶/۱۲/۰۸

چکیده

هدف: یکی از مسائل مهم در هر سیستم اقتصادی، شفافیت در امور مالیاتی و گردش مالی موسسات و سازمان‌های دولتی و غیردولتی است. نبود شفافیت و صحت در اطلاعات مالی می‌تواند منجر به فرار مالیاتی و یا به عبارتی بروز اقتصاد سایه‌ای خواهد شد. اقتصاد سایه‌ای عاملی است که با زیر سوال بردن عدالت در پرداخت نظام مالیاتی، پایه‌های نظام اقتصادی ورزش کشور را متزلزل می‌سازد و دولت را در تحقق اهدافش ناتوان می‌نماید. از این رو با توجه به اهمیت توسعه صنعت ورزش، شناسایی مصادیق اقتصاد سایه‌ای در این حوزه از اهمیت زیادی برخوردار است.

روش‌شناسی: با عنایت به ماهیت کیفی و اکتشافی موضوع، از روش تحقیق کیفی و به شیوه گلیسر (۱۹۹۲) استفاده شد. نخست از طریق مطالعات اولیه، فهرست مقدماتی عوامل موثر شناسایی گردید. سپس مصاحبه‌های نیمه ساختار یافته با (۲۵ = n نفر) از نخبگان آگاه از موضوع پژوهش انجام شد. روایی پژوهش حاضر توسط مصاحبه شوندگان و سپس اساتید مورد بررسی قرار گرفت و تایید شد. پایایی نیز با استفاده از روش مطالعه حسابرسی فرآیند نتایج ۷۵ درصد به دست آمد. برای تحلیل داده‌ها از روش استقرای منطقی در طی سه مرحله کد گذاری باز، محوری و انتخابی استفاده شد.

یافته‌ها: نتایج کدگذاری باز حاکی از آن بود که ۱۱۹ نشان می‌تواند از مصادیق عوامل بروز اقتصاد سایه‌ای در توسعه ورزش حرفه‌ای ایران باشد. سپس در مرحله کدگذاری محوری، نشان‌ها در ۲۳ مفهوم طبقه‌بندی شد. در نهایت ۸ مقوله شناسایی شده حاصل از کدگذاری انتخابی شامل مقوله شفافیت مالیاتی، خلاءهای حقوقی، فرهنگ پرداخت مالیات، آموزش مودیان، تقلب، پنهان‌سازی، نگرش مالیاتی و خلاءهای مدیریتی طبقه‌بندی شدند.

نتیجه‌گیری: به طور کلی با توجه به حرکت باشگاه‌های ورزشی به سمت خصوصی شدن، نیاز به رعایت دقیق الزامات گزارشگری مالی و جلوگیری از هرگونه اقتصاد پنهان، برای تولید و ارائه اطلاعات مالی شفاف و قابل اتکاء برای تصمیم‌گیری بهتر و افزایش اعتماد سرمایه‌گذاران برای سرمایه‌گذاری در باشگاه‌های ایرانی امری اجتناب‌ناپذیر محسوب می‌شود. از این رو سیاستگذاران توسعه صنعت ورزش کشور به ویژه حوزه فوتبال می‌توانند از نشان‌ها، مفاهیم و مقوله‌های شناسایی شده در برنامه‌ریزی‌های خود جهت جلوگیری از بروز هرگونه مصادیق و عوامل بروز اقتصاد سایه‌ای در ورزش حرفه‌ای ایران استفاده نمایند.

واژه‌های کلیدی: اقتصاد سایه‌ای، فرهنگ پرداخت مالیات، شفافیت مالیاتی، پنهان‌سازی، ورزش حرفه‌ای.

۱ و ۳. استادیار مدیریت ورزشی پژوهشگاه علوم ورزشی

۲. استادیار مدیریت ورزشی دانشگاه چهرم

* نشانی الکترونیک نویسنده مسئول: sadegh.afroozeh@jahromu.ac.ir

مقدمه

زیرساخت صنعت ورزش را باشگاه‌هایی تشکیل می‌دهند که به مثابه کارخانه‌های تولیدی و بنگاه‌های اقتصادی عمل می‌کنند. این باشگاه‌ها با بهره‌گیری از تجهیزات و امکانات، نیروی انسانی ماهر و متخصص، دانش فنی و تکنولوژی روز، از ورزش صنعتی پول‌ساز ساخته‌اند (افشاری، ۱۳۹۴). خلاقیت و ایجاد نوآوری و ابتکار در صنعت ورزش و برنامه‌ریزی و سرمایه‌گذاری‌های بلندمدت می‌تواند موجب رشد اقتصادی ورزش حرفه‌ای گردد، به طوری که با بررسی و تجزیه و تحلیل وضعیت اقتصادی باشگاه‌های ورزشی در کشورهای توسعه یافته و با نگرشی عمیق‌تر به این پیشرفت اقتصادی درمی‌یابیم که این کشورها در صنعت ورزش خود سرمایه‌گذاری‌های عظیمی را انجام داده‌اند و نهایتاً از سود بی‌شمار و اشتغال‌زایی این صنعت پول‌ساز جهانی بهره می‌برند (کسنه ۲۰۰۰، هاوارد و کرامپتون ۲۰۱۲). در این راه بایستی تلاش شود تا موانع تحقق اقتصاد پویا و شفاف در ورزش را شناسایی و زمینه‌های توسعه این صنعت مهم هموار گردد. یکی از این موانع مهم، پدیده اقتصاد در سایه و یا اقتصاد زیرزمینی است که ریشه بسیاری از نابسامانی‌های اقتصادی و اجتماعی بوده و اهمیت فراوانی از جنبه شکاف مالیاتی، رشد اقتصادی، توزیع درآمد و اثر بخشی سیاسی دولت دارد. اقتصاد زیرزمینی پدیده‌ای است که بیشتر کشورهای جهان با آن مواجه‌اند. اقتصاد

سایه‌ای ۳ که از آن تعابیر مختلفی چون اقتصاد سیاه ۴، اقتصاد زیرزمینی ۵، اقتصاد غیرمشهود ۶، اقتصاد غیررسمی ۷، اقتصاد ثبت نشده ۸ و بالاخره اقتصاد موازی معادل با اقتصاد پنهان نام برده شده است. شامل تولید و توزیع تمامی کالاها و خدماتی است که به صورت آگاهانه به دلایلی از جمله برای جلوگیری از پرداخت مالیات، جلوگیری از پرداخت حقوق و عوارض تأمین اجتماعی، امتناع از برخی قواعد اصول رایج بر کاغذبازی، مثل ارائه آمار منظم، پرکردن پرسشنامه از دید مقامات رسمی مخفی می‌باشد (شکیبایی و محقق زاده، ۱۳۸۸). برخی پژوهش‌های به عمل آمده از حجم اقتصاد زیرزمینی ایران، حجم این اقتصاد را تا یک پنجم تولید ناخالص کشور برآورد کرده‌اند (کیان‌مرز، ۱۳۸۶). بخشی از این حجم اقتصاد زیرزمینی در ورزش مربوط به قاچاق کالاها و تجهیزات ورزشی است. لوازم ورزشی از جمله محصولاتی است که به علت نبود تولیدات داخل به الزام باید واردات آن یکی از اولویت‌واردکنندگان باشد. اما عمده‌ترین حجم اقتصاد در سایه مربوط به فرار مالیاتی است. فعالیت اقتصادی قانونی به منظور فرار از مالیات با روش‌های پیچیده مالی و حسابداری در زمره اقتصاد زیرزمینی قرار گرفته و در کشور ما به عنوان اقتصاد متخلفانه تلقی می‌شود. براساس برآوردهای مختلف سالانه بین

3. Shadow Economy
4. Black Economy
5. Underground Economy
6. Intangible Economy
7. Informal Economy
8. Unregistered Economy

1. Kesenne
2. Howard & Crompton

با رویه‌ای که در حال حاضر وجود دارد، روزانه بر ورزشکاران و مربیان ممنوع الخروج اضافه شود (آذرمی، ۱۳۹۰). سلطان حسینی و همکارانش (۱۳۹۴) در بررسی عوامل مؤثر بر فرار مالیاتی در ورزشکاران و مربیان حرفه‌ای نشان دادند که در میان عوامل قانونی، شفاف نبودن اطلاعات مالی باشگاه‌ها؛ در میان عوامل فرهنگی، طرز تلقی اشتباه ورزشکاران نسبت به پرداخت‌های مالیاتی؛ در میان عوامل حقوقی، عدم ضمانت اجرایی توسط نهادهای ذی‌ربط بر باشگاه‌ها؛ در میان عوامل مدیریتی، دولتی بودن بیشتر باشگاه‌های ورزشی فعال در کشور؛ و در میان عوامل اقتصادی، عامل عدم پرداخت به موقع مبلغ قرارداد ورزشکاران؛ از جمله دلایل فرار مالیاتی در بین ورزشکاران است. اقتصاد سیاه یا زیرزمینی با زیر سوال بردن عدالت در پرداخت در نظام مالیاتی پایه‌های نظام اقتصادی کشور را متزلزل می‌سازد و دولت را در تحقق اهدافش ناتوان می‌نماید. فرار مالیاتی که یکی از اجزاء مهم اقتصاد سایه‌ای در ورزش است؛ پدیده‌ای است که در ورزش ایران به خصوص در ورزش حرفه‌ای ایران تا حدودی ریشه دوانده، طوری که برخی از مربیان و بازیکنان بزرگ خارجی که کاملاً به قوانین مالیاتی آشنا هستند نیز از فرصت استفاده می‌کنند و مالیات نمی‌پردازند (ناظمی، ۱۳۹۲). از دیگر دلایل اهمیت موضوع اقتصاد در سایه در ورزش حرفه‌ای ایران، ضرورت پیاده‌سازی اقتصاد مقاومتی در ورزش است. اقتصاد مقاومتی، اقتصادی است که در پی خلل‌گیری، آسیب‌زدایی، مقاوم‌سازی و ترمیم ساختارها و نهادهای فرسوده و ناکارآمد موجود اقتصادی است. برای شناخت بسترها و زمینه‌های تحقق اقتصاد مقاومتی در ورزش، ابتدا باید به

۱۳ تا ۳۰ هزار میلیارد تومان فرار مالیاتی در کشور اتفاق می‌افتد (افشاری، ۱۳۹۴) عواملی مانند بار مالیاتی و نابرابری در توزیع درآمد بر پدیده اقتصاد زیرزمینی دامن می‌زند (خرم، ۱۳۹۱). در شرایطی که بار مالیاتی افزایش می‌یابد، برای افراد بخش کمتری از درآمد تحقق یافته باقی می‌ماند. به این دلیل افراد ترجیح می‌دهند به سمت فعالیت‌هایی که امکان فرار مالیاتی در آن بیشتر است روی آورند. در بخش ورزش نیز شاهد این‌گونه تخلفات از سوی بازیکنان، مربیان، مدیران باشگاه‌ها و حتی افراد و دلالان و موسسات انتقال دهنده بازیکنان به داخل و خارج از ایران هستیم (خرم، ۱۳۹۱). به طور نمونه، پرداخت مالیات در ورزش کشور تا چند سال پیش اهمیت زیادی نداشت. باشگاه‌ها از پرداخت آن طفره می‌رفتند و با یک نامه پرداخت آن را به تعویق می‌انداختند، تا شاید گریبان مدیر بعدی را بگیرد. اما در زمان حاضر پرداخت مالیات به مشکل جدی برای بازیکنان و مربیان تبدیل شده است. در قراردادهایی که با بازیکنان و مربیان در ورزش ایران بسته می‌شود، درصدی از آن بابت مالیات کسر می‌شود. اما عجیب اینجاست که این مبلغ کسر شده بیشتر اوقات به اداره دارایی پرداخت نمی‌شود. گاهی باشگاه و اداره دارایی که هر دو به دولت وابسته اند از طریق ارتباطات و نامه نگاری این مسئله را حل می‌کنند یا به زمان‌های بعدی می‌سپارند (آذرمی، ۱۳۹۰). اما در سالیان اخیر که وضع درآمدی دولت به مشکل برخورده است؛ اداره دارایی به ورزشکاران حرفه‌ای با قراردادهای نجومی فشار می‌آورد که باید کسری از قراردادها را بابت مالیات بپردازند و در غیر این صورت ممنوع‌الخروج می‌شوند. بنابراین به نظر می‌رسد

آسیب‌شناسی اقتصاد ورزش ایران و موانع و نیازمندی‌های تحقق اقتصاد مقاومتی پرداخت (افشاری، ۱۳۹۴).

بدون تردید امروزه در کشور ما، ورزش حرفه‌ای درآمد کلانی را برای برخی افراد از جمله بازیکنان و مربیان به همراه دارد. از سال ۱۳۸۳ برطبق قانون، ورزشکاران مجبور به تکمیل اظهارنامه مالیاتی شده و به ظاهر بایستی مالیات بدهند، اما مسئله این است که آنها راه‌هایی برای فرار از مالیات پیدا کرده‌اند. قراردادهای داخلی در باشگاه‌ها بسته می‌شود که رقم این تفاهم نامه‌ها قیمت دقیق بازیکنان و پولی است که این بازیکنان از باشگاه‌ها می‌گیرند، اما وقتی کار به ثبت قانونی قرارداد در هیأت ورزشی مربوطه می‌رسد، باشگاه‌ها و بازیکنان برای اینکه هرچه کمتر مالیات بدهند، تا حد امکان رقم ثبت شده را پایین می‌آورند که در بسیاری اوقات به ضرر بازیکنان می‌شود. ورزشکاران با پرداخت سهمی از درآمد خود مطابق با ماده ۱۵۸ مالیات‌های مستقیم، بایستی ۵ تا ۳۵ درصد از درآمد خود را باید به دولت بپردازند و بعضی از بازیکنان به سبب درآمد کم از دادن مالیات معافند. (امیری، ۱۳۸۷). از آنجاکه درآمد ورزشکاران و مربیان در رشته‌های مختلف ورزشی از جمله فوتبال، والیبال، بسکتبال و... رو به فزونی است، این بیم می‌رود که این موضوع در ورزش حرفه‌ای ایران فراگیر شود و صنعت ورزش را تحت تاثیر قرار دهد. ورزشکاران، مربیان، مدیران باشگاه‌ها، مدیران برنامه ورزشکاران، دلالان نقل و انتقالات ورزشکاران و غیره زمانی نسبت به پرداخت مالیات رغبت نشان داده و آن را داوطلبانه خواهند پرداخت که نسبت به دستگاه مالیاتی اعتماد پیدا کرده و به این باور برسند که مالیات

پرداختی آنان عیناً در جهت حفظ منافع ملی و افزایش سطح رفاه آنان و توسعه ورزش هزینه خواهد شد و در یک بیان کلی، زمانی مشتاق و راضی به پرداخت مالیات مقرر خواهند بود که به باور مالیاتی رسیده باشند، لذا ایجاد باور مالیاتی و اعتمادسازی از رویکردهای مهم دستگاه مالیاتی کشور و در رأس آن دولت می‌باشد و مهمترین روش برای افزایش میزان و درجه باور مالیاتی، عملکرد بهینه دولت خواهد بود (ناظمی، ۱۳۹۲). در این راستا علاوه بر این که اطلاع‌رسانی واقعی از طریق رسانه‌های جمعی درباره نحوه هزینه مالیات پرداختی جامعه ورزشی، باعث ارتقای درجه اعتماد جامعه ورزشی می‌باشد، میزان رفاه اجتماعی ورزشکاران و مربیان و... نیز خود عامل بسیار مهمی است که آنان همواره می‌توانند بر اساس آن قضاوت کرده و با مقیاس و میزان قرار دادن آن، باورهایشان شکل می‌یابد. لذا دولت باید سعی و اهتمام جدی در برآوردن خواسته‌های جامعه ورزشی و نیز عمل به شعارهای خود داشته باشد و بدیهی است که عدم توجه کافی، بخش‌های مختلف ورزش حرفه‌ای کشور (ورزشکاران، مربیان، مدیران، موسسات انتقال دهنده بازیکنان و مربیان و...) به طور کلی اقشار مختلف جامعه ورزشی را دلسرد و آن‌ها را به قانون‌گریزی تشویق خواهد نمود. در این خصوص، سلطان حسینی و همکارانش (۱۳۹۴) پیشنهاداتی جهت کاهش پدیده فرار مالیاتی در ورزش حرفه‌ای را ارائه نمودند که شامل اصلاح قوانین و تعامل بین باشگاه‌ها، فدراسیون فوتبال و اداره دارایی، اجرای قوانین مالیاتی به صورت عادلانه و قاطع و بیان ساده و بدون ابهام قوانین مالیاتی برای جامعه ورزش حرفه‌ای بود. به طور کلی اهمیت و

لزوم بررسی علل، آثار و راهکارهای بروز اقتصاد سایه‌ای بر هیچکس پوشیده نیست. اما یکی از مشکلاتی که همواره پژوهشگران و محققان در این حوزه از اقتصاد ورزش، جدای از ماهیت پنهان اقتصاد سایه‌ای، عدم وجود مصادیق روشن در این پدیده می‌باشد که این امر، از جمله کاستی‌های موجود در ادبیات اقتصاد سایه ای در ورزش به حساب می‌آید. با توجه به نابسامانی‌ها و ابهامات موجود در مصداق‌های اقتصاد در سایه و یا همان اقتصاد غیررسمی، در این پژوهش نمونه‌هایی از اقتصاد سایه‌ای در ورزش حرفه‌ای را شناسایی و سپس دسته بندی کرده و در ادامه، با شناسایی عوامل بروز این پدیده، به ارائه راهکارهای جلوگیری، از طریق نتایج حاصل از کار پژوهشی حاضر پرداخته شده است. در تحقیق حاضر سعی گردید به این سوال پاسخ دهد که مصادیق اقتصاد سایه ای در ورزش حرفه‌ای ایران شامل چه موارد می‌شود؟. از این رو می‌توان با شناسایی مصداق‌های قانون‌گریزی و هرگونه خلاف‌کاری در سیستم اقتصادی ورزش ایران، به شفاف‌سازی بخش‌های این صنعت جذاب پرداخته و گامی را در تحقق اقتصادی مقاومتی برداشت.

روش‌شناسی پژوهش

این پژوهش از نظر نوع راهبرد، پژوهش کیفی است و از نظر روش اجرای تحقیق، از شیوه گلیسر^۱ استفاده شد. در این پژوهش از ره یافت ظاهر شونده^۲ مربوط به اثر گلیسر (۱۹۹۲)، در تحلیل داده‌ها بهره گرفته شد. هدف این ره یافت شکل دادن به سوالات بر اساس ایده‌های

مفهومی است تا از طریق مقایسه مستمر داده‌ها، آنچه در حال روی دادن است، مفهوم‌سازی شود (گلیسر، ۱۹۹۲). پژوهش کیفی برای درک و تبیین پدیده‌های اجتماعی، از داده‌های حاصله از مصاحبه‌ها، مستندات، مشاهده‌ها و غیره استفاده می‌کند. در مرحله اول پژوهش از طریق مطالعه پیشینه تحقیق و جمع‌آوری اطلاعات کتابخانه‌ای، فهرست مقدماتی شاخص‌های پیش‌بین شناسایی شد. فهرست مقدماتی به عنوان سؤالات مصاحبه و ابزار اولیه جمع‌آوری داده‌ها مدنظر قرار گرفت. سپس راهنمای مصاحبه تدوین و محقق قبل از انجام مصاحبه با هریک از نخبگان آگاه، راهنمای مصاحبه برای آن‌ها ارسال نمود. در مرحله بعد مصاحبه‌های کیفی نیمه- ساختارمند و عمیق با (۲۵=n نفر) نخبگان آگاه از موضوع پژوهش به عمل آمد. مصاحبه با نخبگان آگاه حالتی ویژه از مصاحبه است که بر روی دسته‌ای خاص از مصاحبه شونده‌گان متمرکز می‌شود. فرض بر این است که نخبگان از دانش بیشتری برخوردارند و بر اساس تخصص‌هایی که در زمینه‌های مرتبط با پژوهش دارند، با آنها مصاحبه می‌شود. مدت زمان مصاحبه‌ها متفاوت و مکان مصاحبه در محل مورد توافق مصاحبه شونده و پژوهشگر بوده است. سپس با استفاده از روش نمونه‌گیری نظری با ۲۵ نفر از افراد جامعه، مصاحبه‌های کیفی انجام شد. نمونه‌گیری نظری نوعی طرح نمونه‌گیری غیرتصادفی هدفمند است که در پژوهش‌های کیفی از آن استفاده می‌شود. انجام مصاحبه‌ها تا حد اشباع نظری ادامه یافت. اشباع نظری به این معنی است که دیگر داده‌ها به گونه‌ای نیست که طبقات جدید و متفاوتی را ایجاد کند و یا به ویژگی‌های طبقات موجود بیفزاید. در این حالت

1. Glaser
2. Emergent

داده‌های اضافی کمک به تکمیل و مشخص کردن مقوله دیگری نمی‌کند و نمونه‌ها از آن پس مشابه به نظر می‌رسند. مصاحبه‌شوندگان شامل مدیران ورزش قهرمانی و حرفه‌ای وزارت ورزش و جوانان، حقوقدانان آشنا به ورزش و موضوع تحقیق، مدیران باشگاه‌های ورزشی، روسای فدراسیون‌های ورزشی به ویژه افراد آشنا به موضوع تحقیق، کارشناسان امور مالیاتی و همچنین اعضای هیات علمی رشته مدیریت ورزشی به ویژه افراد آشنا به موضوع تحقیق بود. پس از انجام مصاحبه، تجزیه و تحلیل یافته‌ها با استفاده از روش زمینه محور^۱ انجام شد. به این صورت که پس از اجرا و ویرایش مصاحبه‌ها نظرات مختلف، در گروه‌های مفهومی یکسان، کدگذاری و طبقه‌بندی و سپس به صورت کیفی تحلیل شدند. کدگذاری در این تحقیق به صورت باز و محوری و انتخابی انجام شد. در نهایت پس از مرحله بعد فرآیند کدگذاری محوری و با استناد به تحلیل عوامل به دست آمده و فرآیند کدگذاری باز و محوری انجام شده، فرآیند کدگذاری انتخابی انجام شد.

روایی و پایایی داده‌ها (قابلیت اعتماد تحقیق^۲)

روایی پاسخ به این سؤال است که آیا چیزی که پژوهشگر در حال مشاهده و بررسی آن است، همان چیزی است که او در حال سنجیدن و اندازه‌گیری آن است؟. پایایی به گستره تکرارپذیری یافته‌های پژوهش اشاره دارد (رضایی، ۱۳۹۶). در تحقیق کنونی از روش توافق درون موضوعی برای محاسبه پایایی

مصاحبه‌های انجام گرفته استفاده شده است. برای محاسبه پایایی مصاحبه با روش توافق درون موضوعی دو کدگذار (ارزیاب)، از یک عضو هیات علمی رشته مدیریت ورزشی درخواست شد تا به عنوان همکار پژوهش (کدگذار) در پژوهش مشارکت کند؛ آموزش‌ها و تکنیک‌های لازم جهت کدگذاری مصاحبه‌ها به ایشان انتقال داده شد. در هر کدام از مصاحبه‌ها، کدهایی که در نظر دو نفر هم مشابه هستند با عنوان "توافق" و کدهای غیرمشابه با عنوان "عدم توافق" مشخص می‌شوند. سپس محقق به همراه این همکار پژوهش، تعداد سه مصاحبه را کدگذاری کرده و درصد توافق درون موضوعی که به عنوان شاخص پایایی تحلیل به کار می‌رود با استفاده از فرمول زیر محاسبه شد:

1. Field Oriented
- 2 . Trustworthiness

$$= \frac{\text{تعداد توافقات} \times 2}{\text{تعداد کل داده ها}} \times 100\% = \text{درصد توافق درون موضوعی}$$

جدول ۱. نتایج بررسی پایایی دو کدگذار

ردیف	عنوان مصاحبه	تعداد کل داده ها	تعداد توافقات	تعداد عدم توافقات	پایایی باز آزمون (درصد)
۱	اول	۶۱	۲۳	۶	٪۷۵
۲	چهارم	۵۴	۱۹	۴	٪۷۰
۳	نهم	۷۸	۳۱	۸	٪۷۹
	کل	۱۹۳	۷۳	۱۸	٪۷۵

یافته‌های پژوهش

فراوانی و میانگین متغیر سن، جنسیت، سطح تحصیلات و پست سازمانی مصاحبه شونده‌ها در جدول ۲ ارائه شده است:

جدول ۲. فراوانی و میانگین سن مصاحبه شونده‌ها

سن	تعداد	کمترین	بیشترین	میانگین و انحراف استاندارد
	۲۵	۳۴	۶۲	۴۷/۲۶ ± ۸/۷۳
جنسیت	زن ۲ (۸ درصد)		مرد ۲۳ (۹۲ درصد)	
سطح تحصیلات	کارشناسی ۶ (۲۴ درصد)	کارشناسی ارشد ۹ (۳۶ درصد)	دکتری ۱۰ (۴۰ درصد)	
پست سازمانی	مدیران باشگاه‌های ورزشی ۴ (۱۶ درصد)	مدیران ورزش قهرمانی و حرفه‌ای وزارت ۳ (۱۲ درصد)	حقوقدان ۳ (۱۲ درصد)	روسای فدراسیون مالیاتی ۵ (۲۰ درصد)
			عضو هیات علمی ۷ (۲۸ درصد)	

در این مرحله نخست به بررسی نظرات مصاحبه شونده‌گان از وضعیت موجود کشور و فضای حاکم بر پرداخت‌های مالیات و فساد در ورزش و نیز مصادیق فسادهای مالیاتی و به طور کلی اقتصاد

سایه‌ای در ورزش پرداخته شده است. داده‌های منتج از کدگذاری این محور در جداول ۳ و ۴ ارائه شده است. لازم به ذکر است با توجه به نتایج مصاحبه‌های انجام گرفته، سعی گردید در

هریک از مقوله‌های شناسایی شده، وضعیت موجود را هم در همان مقوله نشان داده شود.
جدول ۳. کدگذاری باز و محوری در خصوص وضعیت موجود و مصادیق مقوله‌های اقتصاد سایه‌ای (مقوله تقلب)

مقوله	مفهوم	نشان (ها)
تقلب	جعل	<ul style="list-style-type: none"> تنظیم معاملات و قراردادهای بازیکنان به نام دیگران یا معاملات و قراردادهای مؤدیان دیگر به نام خود بر خلاف واقع جعلی بودن برخی قراردادهای بازیکنان در باشگاه‌ها مجمول بودن برخی قراردادها با اسپانسرهای باشگاه‌ها و یا فدراسیون‌ها جهت فرار مالیاتی
	فرب	<ul style="list-style-type: none"> تنظیم مدارک خلاف واقع و استناد به آن در باشگاه‌های ورزشی استفاده از کارت بازرگانی اشخاص غیر توسط ورزشکاران در ورود اقلام قاچاق به منظور فرار مالیاتی ایجاد اطلاعات غلط در پرونده های اصلی درآمدها و هزینه های باشگاه عدم تناسب قرارداد ثبتي با مبلغ دریافتی بازیکنان اختلاس در بخش درآمدهای باشگاه‌های ورزشی عدم تطابق قرارداد ثبت شده در باشگاه با قرارداد ثبت شده در هیات‌های ورزشی گزارش درآمدهای نیروی کار در باشگاه ورزشی یا فدراسیون ورزشی پایین تر از نرخ برای مالیات حساب سازی و حساب به حساب کردن ثبت فروش یا درآمد بازیکنان انعقاد قرارداد های صوری با حامیان مالی باشگاه حذف اطلاعات ورودی به منظور تقلب در سیستم حسابداری باشگاه ارائه دستور العمل و برنامه ساختگی کامپیوتری به ماموران تشخیص مالیات
	تخلف	<ul style="list-style-type: none"> تلاش به هر شیوه ای برای پایین نشان دادن درآمد از سوی بازیکنان ثبت هزینه های مستقیم خرید بازیکنان در حساب هزینه های جاری باشگاه استفاده از نرم افزارهای متعدد به منظور تهیه صورت‌های مالی متفاوت برای سازمان امور مالیاتی

با توجه به نتایج جدول ۳، مقوله تقلب با ۱۷ نشان و سه مفهوم تخلف، فرب و جعل شناسایی شد که مفهوم فرب با ۱۱ نشان (۶۴ درصد) و

مفاهیم تخلف و جعل هر کدام با ۳ نشان (۱۸ درصد) شناسایی شدند.

جدول ۴. کدگذاری باز و محوری در خصوص وضعیت موجود و مصادیق اقتصاد سایه‌ای (مقوله پنهان سازی)

مقوله	مفهوم	نشان
پنهان سازی	ممانعت	<ul style="list-style-type: none"> اخفای فعالیت اقتصادی در باشگاه و کتمان درآمد حاصل از آن ممانعت از دسترسی مأموران مالیاتی به اطلاعات مالیاتی و اقتصادی بازیکنان و مربیان امتناع ورزشکاران از انجام تکالیف قانونی مبتنی بر اطلاعات مالی به سازمان امور مالیاتی کشور

<ul style="list-style-type: none"> • عدم انجام تکالیف قانونی مربوط قانون مالیات بر ارزش افزوده در رابطه با وصول یا کسر مالیات مؤدیان (بازیکنان، مربیان، باشگاه و...) و اعلام وصول آن به سازمان امور مالیاتی کشور در مواعد قانونی تعیین شده • خودداری از انجام تکالیف قانونی در مورد تنظیم و تسلیم اظهارنامه مالیاتی حاوی اطلاعات درآمدی و هزینه در سه سال متوالی. • جلوگیری از فاش شدن وضعیت های پرداختی باشگاه توسط بازیکنان 	
<ul style="list-style-type: none"> • دریافت پاداش های نامتعارف و خارج از قرارداد بازیکنان • عدم ثبت برخی از هزینه ها به منظور کتمان برخی از درآمدهای باشگاه • گزینشی عمل نمودن نپرداختن مالیات توسط برخی ورزشکاران • ایجاد رانت در جذب بازیکنان توسط کادر فنی • عدم دریافت کامل حقوق برخی از بازیکنان با نظر دیگران 	رانت
<ul style="list-style-type: none"> • عدم ثبت درآمد دقیق بازیکنان در دفاتر باشگاه و یا کمتر ثبت کردن آن‌ها • منظور نمودن هزینه های واهی و شخصی بازیکنان، مربیان و مدیران باشگاه به حساب هزینه‌های موسسه • خارج نمودن دارایی‌های مستهلک شده از حساب ها به منظور کتمان درآمد باشگاه از طریق آن • نگهداری دو دسته دفاتر و مدارک برای ثبت معاملات و قراردادهای در باشگاه یکی برای دریافت تسهیلات بانکی و دیگری ارائه به واحدهای مالیاتی که به صورت غیر واقعی و کمتر از میزان حقیقی تنظیم شده • پرداخت بخشی از مبلغ قرارداد به صورت غیر نقدی به جهت فرار از مالیات 	شبیه سازی

همانگونه که در جدول ۴ آمده است ۱۶ نشان در قالب مقوله پنهان سازی شناسایی شدند که به سه مفهوم ممانعت با ۶ نشان (۳۸ درصد)، رانت با ۵ و شبیه سازی با ۵ نشان (۳۱ درصد) تقسیم بندی شدند. در ادامه نیز بسترهای اقتصادی سایه ای با توجه مصاحبه ها و کدگذاری ها در جدل های ۷، ۸، ۹ و ۱۰ گزارش شد.

جدول ۵. کدگذاری باز و محوری در خصوص بسترهای فسادزای اقتصاد سایه‌ای (مقوله شفافیت مالیاتی)

نشان	مفهوم	مقوله
<ul style="list-style-type: none"> • عدم شفافیت در فرآیند پرداخت مالیات • نامشخص بودن هدفمندسازی معافیت‌ها و عدم ارائه مشوق‌های متعدد به فعالان اقتصادی در سیستم ورزش به نسبت دیگر ارگان‌ها • پیچیدگی و ابهام در قوانین و مقررات مالیاتی در ورزش • عدم شفاف نحوه هزینه کرد درآمدهای مالیاتی توسط دولت 	امور کلان	شفافیت مالیاتی

<ul style="list-style-type: none"> • شفاف سازی مبالغ قرارداد بازیکنان و مربیان توسط مدیران در سایت باشگاه • وجود رانت خبری در باشگاه‌ها و رسانه‌ها در خصوص جذب و فروش بازیکنان، موثر بر قیمت بازیکنان و مربیان • شفاف نبودن برخی از مناقصه‌ها و مزایده‌ها در باشگاه‌ها • عدم ثبت وصول مطالبات حذف شده در دفاتر باشگاه 	امور باشگاهی	
<ul style="list-style-type: none"> • عدم شفافیت در دارایی‌های منقول و غیرمنقول ورزشکاران • عدم شفافیت درآمدهای حاصل از ورزش توسط ورزشکار • عدم مشارکت ورزشکاران و یا آشنا به ورزش در تدوین قوانین متناسب 	امور ورزشکاران	

با توجه به نتایج جدول ۵، یکی از مقوله‌های شناسایی شده در ایجاد بستر فساد و اقتصاد سایه‌ای شفافیت مالیاتی بود که شامل ۱۱ نشان بوده و با سه مفهوم شفافیت قوانین کلان، باشگاهی و ورزشکاران یا خرد طبقه بندی شدند.

جدول ۶. کدگذاری باز و محوری در خصوص بسترهای فسادزای اقتصاد سایه‌ای (مقوله خلاءهای حقوقی)

نشان	مفهوم	مقوله
<ul style="list-style-type: none"> • سلیقه‌ای برخورد کردن نسبت به قوانین مالیاتی • عدم سیاست‌های نظام مالیاتی، پویا، کارآمد و مودی محور در ورزش • وجود خلاء های قانونی در قانون مالیات ها درصنعت ورزش • تفاوت تعاریف بین المللی مالیات با تعاریف مالیات در صنعت ورزش • تنگناها در فرآیند اجرای قوانین مالیاتی در ورزش • اختلاف نرخ ارز رسمی و غیررسمی در کشور در خصوص پرداخت بازیکنان و مربیان خارجی باشگاه‌ها • بخشودگی جرایم مالیاتی و تقسیط طولانی مدت مالیات به ورزشکاران و باشگاه‌ها • انتقال درآمدهای بازیکنان به خارج از کشور • دولتی بودن بیشتر باشگاه‌های ورزشی فعال در کشور 	مفرهای قانونی	خلاءهای حقوقی
<ul style="list-style-type: none"> • وجود مالیات‌های معوق در باشگاه‌ها و عدم برنامه‌ریزی مناسب در جهت وصول آن‌ها • ناقص به اجرا در آمدن قانون مبارزه با پول شویی در ایران • وجود معافیت‌های وسیع و متنوع در امور مالیاتی و باز بودن راه فرار مالیاتی • امکان تاخیر در وصول مالیات از ورزشکاران 	مماشات حقوقی	

با توجه به نتایج جدول ۶، یکی از بسترهایی که می‌تواند بستری برای اقتصاد سایه‌ای باشد، مقوله خلاءهای حقوقی است که ۱۳ نشان در این خصوص شناسایی شده که در دو مفهوم مفرهای قانونی و مماشات حقوقی دسته بندی گردیدند.

جدول ۷. کدگذاری باز و محوری در خصوص بسترهای فسادزای اقتصاد سایه‌ای (مقوله فرهنگ پرداخت مالیات)

مقوله	مفهوم	نشان
فرهنگ پرداخت مالیات	رغبت عمومی	<ul style="list-style-type: none"> عدم گسترش فرهنگ مالیاتی در جامعه ورزشی نبود درآمدهای پایدار بسیاری از ورزشکاران عدم استقبال از تسلیم اظهارنامه های مالیاتی توسط باشگاه‌های ورزشی
	سررسیدها	<ul style="list-style-type: none"> ضعیف بودن ضمانت های اجرایی در موعد مقرر به تعویق انداختن زمان پرداخت مالیات از سوی ورزشکاران و یا باشگاه‌ها تاخیر در تسلیم یا عدم تسلیم اظهارنامه یا ترازنامه و حساب سود و زیان از سوی باشگاه‌ها
	احساس فساد	<ul style="list-style-type: none"> نابرابری توزیع ثروت و سرمایه ملی در ورزش اذعان وجود دلالتان در نقل و انتقال بازیکنان و عدم پرداخت مالیات از سوی آنان فساد در سیستم باشگاهی، اداری و سازمانی ورزش کشور عادی شدن تخلفات جزئی در امور مالیاتی باشگاه وجود تسهیلات مالیاتی برای افراد ذی نفوذ
	سرخوردهگی مالیاتی	<ul style="list-style-type: none"> عدم ایجاد اعتماد میان دستگاه مالیاتی و مودیان در ورزش به عنوان کلیدی‌ترین سیاست نظام مالیاتی عدم توانایی دستگاه مالیاتی برای اثبات انصاف خود در دریافت مالیات مقایسه های بین مالیات خود و دیگران توسط افراد جامعه به نتیجه رسیدن اکثر اعتراضات به مالیات عدم درک مشهود از نتایج پرداخت مالیات بر زندگی شخصی و جامعه
	رفاه اجتماعی	<ul style="list-style-type: none"> عدم توجه به رضایت مودیان مالیاتی (ورزشکاران، مربیان و باشگاه‌ها و...) ترس از آینده مالی با پرداخت مالیات افزایش تورم در جامعه کاهش رفاه عمومی چند شغلی بودن بیشتر ورزشکاران

با عنایت به نتایج جدول ۷، از مقوله‌هایی که بسترساز اقتصاد سایه‌ای در ورزش می باشد، مقوله فرهنگ پرداخت مالیات با ۲۱ نشان شناسایی شده و در مفهوم‌های رغبت، سررسیدها، احساس فساد، سرخوردهگی مالیاتی و رفاه عمومی طبقه بندی شدند.

جدول ۸. کدگذاری باز و محوری در خصوص وضعیت موجود و مقوله‌های اقتصاد سایه‌ای (بسترهای فساد: نگرش مالیاتی)

مولفه	مقوله	نشان
نگرش مالیاتی	حاکمیتی	<ul style="list-style-type: none"> • عدم احترام و تعامل مناسب با مؤدیان مالیاتی در سیستم ورزش کشور • مبارزه نامناسب با فرار مالیاتی و افزایش عدالت مالیاتی در ورزش کشور • عدم نگاه یکسان و بدون تبعیض در پرداخت مالیات به تمامی ورزشکاران • تلاش ناکافی دولت در جهت برآورده کردن نیازهای مادی و معنوی
	نظم و اخلاق	<ul style="list-style-type: none"> • استتکاف بخش مالی باشگاهها در ارائه اسناد دقیق و شفاف مالی باشگاه به حسابرسان • عدم نگاه به توانمندی ورزشکاران به عنوان ابزاری جهت جلوگیری از تخلفات اقتصادی • عدم پرداخت مالیات توسط بازیکنان، مربیان و باشگاه در موعد مقرر • وجود برخی بخشودگی های مصلحتی و رابطه ای در پرداخت مالیات ورزشکاران • عدم تسلیم اظهارنامه مالیاتی توسط باشگاه در موعد مقرر • عدم گزارش تخلفات مالی بازیکنان از سوی باشگاهها • وجود برخی ایرادات در فرم خود اظهاری مودیان ورزشی • عدم پرداخت به موقع مبلغ قرارداد ورزشکاران • عدم پایبندی بازیکنان و باشگاه به بخش‌های مختلف قراردادها از جمله پرداخت مالیات • عدم نظارت رسانه‌ها بر مالیات‌گریزی در ورزش
	قاطعیت	<ul style="list-style-type: none"> • عدم ایجاد عدالت مالیاتی بین نظام مالیاتی و مؤدیان مالیاتی در ورزش کشور • دفاع متعصبانه و مطلق مسئولین از زیرمجموعه خود در باشگاه در خصوص شفافیت دفاتر حسابداری • عدم برخورد قاطع سازمان امور مالیاتی با متخطیان مالیاتی در ورزش کشور

شدند. در ادامه راهبردهای مقابله با اقتصاد سایه ای در ورزش حرفه ای ایران در قالب دو مقوله ی آموزش مودیان و رویکردهای مدیریتی در جداول ۹ و ۱۰ گزارش شد.

با توجه به نتایج جدول ۸، یکی از مقوله‌های شناسایی شده در ایجاد بستر فساد و اقتصاد سایه ای، نگرش مالیاتی بوده که شامل ۱۷ نشان بوده و با سه مفهوم مقوله حاکمیتی با ۴، نظم و اخلاق با ۱۰ و قاطعیت با ۳ نشان دسته بندی

جدول ۹. کدگذاری باز و محوری در خصوص راهبردهای مقوله‌های اقتصاد سایه‌ای (مقوله آموزش مودیان)

مقوله	مفهوم	نشان
آموزش مودیان	فردی	<ul style="list-style-type: none"> • عدم آشنایی ورزشکاران با وظایف حسابرسان • عدم آشنایی بازیکنان، مربیان و وکلای آنان نسبت به اهمیت پرداخت مالیات در توسعه اقتصادی ورزش کشور • عدم آشنایی بازیکنان، مربیان و وکلای آنان نسبت به عواقب عدم پرداخت مالیات • عدم مطالعه صحیح مفاد قراردادها توسط بازیکنان • عدم آشنایی ورزشکاران با مفاد مالیاتی قراردادها • آشنایی کامل برخی مربیان و بازیکنان بزرگ خارجی به قوانین مالیاتی و راههای فرار از پرداخت آن • عدم آشنایی به اصول اقتصاد مقاومتی از سوی بازیکنان و مربیان مبنی بر توسعه اقتصاد شفاف در کشور • نبود هیچ منبع آموزشی فردی در دوران تحصیل و یا ورزش پایه
	سازمانی	<ul style="list-style-type: none"> • انجام نشدن تحقیق جامع در مورد میزان فرار مالیاتی در صنعت ورزش • عدم آموزش و برگزاری دوره های آموزشی سیستم مالیاتی برای مسئولین باشگاههای ورزشی • عدم انطباق مفاد قراردادها با قراردادهای باشگاههای خارجی در مباحث مالیاتی • بهره برداری از مأموران ناآشنا و آموزش ندیده در خصوص جذب مالیات از باشگاهها • تدوین و تنظیم قراردادهایی با اسپانسرهای باشگاهها با ایرادات متعدد در مفاد مالیاتی

همانگونه که در جدول ۹ مشاهده می‌شود، از جمله راهبردهایی که می‌توان برای غلبه بر اقتصاد سایه‌ای به کار برد، مقوله آموزش مودیان بوده که ۱۳ نشان را به خود اختصاص داده و شناسایی شد.

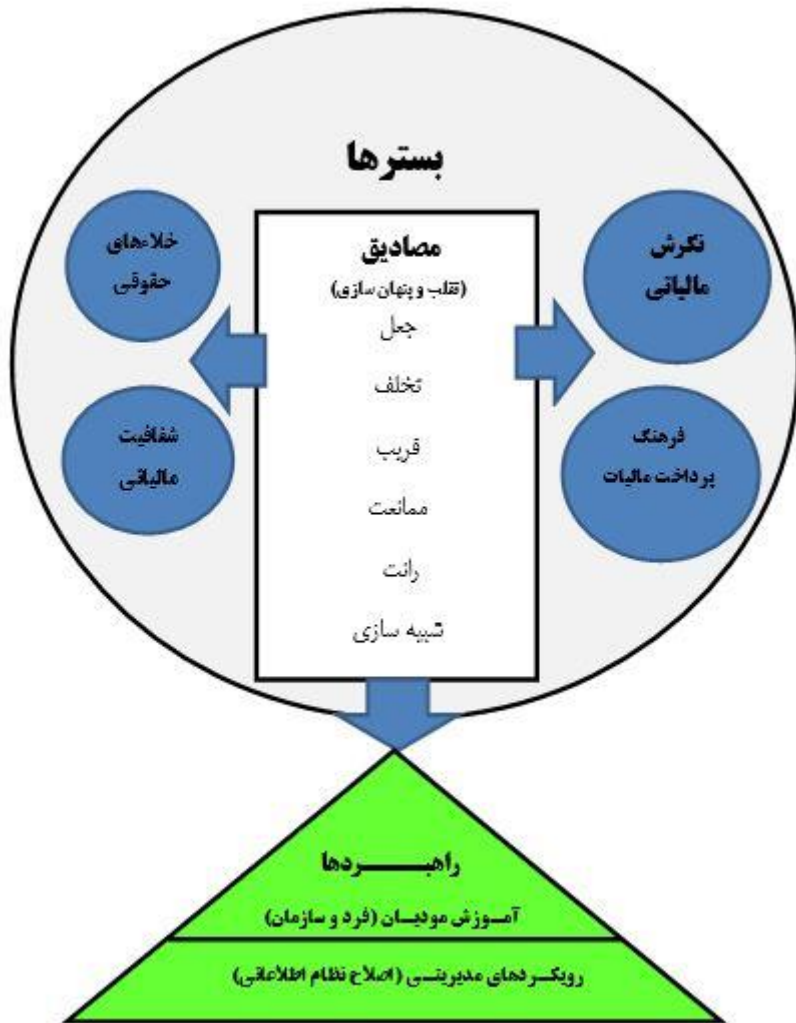
جدول ۱۰. کدگذاری باز و محوری در خصوص وضعیت موجود و راهبردهای مقوله‌های اقتصاد سایه‌ای (مقوله رویکردهای مدیریتی)

مقوله	مفهوم	نشان
رویکردهای مدیریتی	نظام اطلاعاتی	<ul style="list-style-type: none"> • عدم وجود سامانه یکپارچه ثبت قراردادهای مالی باشگاهها و ارتباط الکترونیکی با سازمان امور مالیاتی کشور • عدم راه اندازی دفتر امور مالیاتی در فدراسیونهای با گردش مالی بالا (مانند فدراسیون فوتبال) • انجام دستی وسنتی امور مربوط به حسابرسی مالیاتی در برخی باشگاهها

<ul style="list-style-type: none"> • عدم مبادله کامل اطلاعات و نبودن سیستم نظارت و پیگیری در اخذ مالیات در صنعت ورزش 		
<ul style="list-style-type: none"> • ناکارآمد بودن و ضعف مدیریت در خصوص امور مالی باشگاه • عدم توانایی شناخت دقیق مؤدیان ورزشی و مستند نبودن میزان درآمد آن‌ها • عدم تعهد در اجرای کامل قانون مالیات بر ارزش افزوده در صنعت ورزش به عنوان یکی از مهم‌ترین راهکارهای نظام مالیاتی کشور برای مقابله با فرار مالیاتی • عدم به کارگیری مناسب نظام جریمه و پاداش مؤدیان ورزشی 	نرم افزایی	
<ul style="list-style-type: none"> • عدم امکان دسترسی برخط سازمان امور مالیاتی کشور به سیستم اطلاعاتی نقل و انتقالات ورزشی • نبود افراد متخصص به امور مالیاتی در باشگاه‌های ورزشی • عدم تنظیم مناسب دفاتر اسنادی، مدارک و سوابق مالی بازیکنان، مربیان و ... • ضعف در تدوین قراردادها • نبود سیستم حسابداری و گزارش‌دهی مالی مناسب در باشگاه‌ها و عدم استقرار نظام حسابداری داخلی • ضعف اطلاع رسانی 	فنی	

مؤدیان و رویکردهای مدیریتی) تدوین شد (شکل ۱). پس از تدوین الگو برای افزایش اعتبار آن، الگوی نهایی در اختیار خبرگانی قرار گرفت که هم به مقوله اقتصاد سایه‌ای آشنا بودند و هم روش کیفی را می‌شناختند. از این خبرگان خواسته شد تا نظرهای خود را در مورد فرآیند تدوین و الگوی نهایی ارائه دهند. بیشتر این افراد الگو را تایید کردند و بعضی از آنها نظرهای اصلاحی داشتند که در فرآیندی رفت و برگشت، اصلاحات اعمال و نظر نهایی آنها دریافت و اعمال شد.

همانگونه که در جدول ۱۰ مشاهده می‌شود، از جمله راهبردهایی که می‌توان برای غلبه بر اقتصاد سایه‌ای به کار برد، مقوله رویکردهای مدیریتی بوده که در این خصوص ۱۳ نشان شناسایی شد. در نهایت با یافتن رابطه نهایی بین مقوله‌های بدست آمده از کدگذاری انتخابی، الگوی نظری زیر شامل سه بخش مصادیق (شامل دو مقوله تقلب و پنهان سازی)، بسترها (شامل چهار مقوله فرهنگ پرداخت مالیات، نگرش مالیاتی، خلاءهای حقوقی و شفافیت مالیاتی) و راهبردها (شامل دو مقوله آموزش

شکل ۱. کدگذاری محوری بر اساس مدل پارادایم (مصادیق اقتصاد سایه‌ای)

به طور منظم به یکدیگر مربوط شوند. کد گذاری انتخابی مرحله اصلی نظریه پردازی است و به این صورت است که طبقه محوری را به شکل

همانگونه که گفته شد هدف نظریه پردازی بنیادی، تولید نظریه است نه صرفاً توصیف پدیده و برای تبدیل تحلیل ها به نظریه، طبقه ها باید

نظام مند به دیگر طبقه‌ها ربط داده و آن روابط در یک چارچوب ارایه می‌گردد. در این مرحله پژوهشگر بر حسب فهم خود از متن پدیده مورد مطالعه مدل را به صورت روایتی عرضه می‌کند و یا به صورت ترسیمی نظریه نهایی را نشان می‌دهد (دانایی فرد و اسلامی، ۱۳۸۹). در نهایت در راستای ارایه راه‌کارهای مشخص و شفاف عملیاتی برای مقوله‌های گوناگون راه‌کارهای پیشنهادی در جدول ۱۱ ارایه شد.

جدول ۱۱. برخی راه‌کارهای مقابله با مصادیق اقتصاد سایه‌ای به تفکیک هر مقوله

راهکار	مقوله	ردیف
<ul style="list-style-type: none"> • مشخص بودن مفاد قراردادهای بازیکنان در باشگاه‌ها • مشخص بودن مفاد قراردادهای اسپانسرهای باشگاه‌ها و یا فدراسیون‌ها جهت جلوگیری از فرار مالیاتی • تنظیم مدارک واقعی و استناد به آن در باشگاه‌های ورزشی • ایجاد اطلاعات شفاف و صحیح در پرونده‌های اصلی درآمدها و هزینه‌های باشگاه • دقت در تناسب قرارداد ثبیتی با مبلغ دریافتی بازیکنان • جلوگیری از اختلاس در بخش درآمدهای باشگاه‌های ورزشی • بررسی و نظارت بر تطابق قرارداد ثبت شده در باشگاه با قرارداد ثبت شده در هیات‌های ورزشی • گزارش واقعی درآمدهای نیروی کار در باشگاه ورزشی یا فدراسیون ورزشی و پرهیز از پایین تر جلوه دادن درآمد آنان جهت عدم پرداخت مالیات • جلوگیری از انعقاد قراردادهای صوری با حامیان مالی باشگاه با نظارت به موقع و دقیق • خودداری از پایین نشان دادن درآمد از سوی بازیکنان • پرهیز از ثبت هزینه‌های مستقیم خرید بازیکنان در حساب هزینه‌های جاری باشگاه 	تقلب	۱
<ul style="list-style-type: none"> • ممانعت از هرگونه اخفای فعالیت اقتصادی در باشگاه و کتمان درآمد حاصل از آن • دسترسی آسان مأموران مالیاتی به اطلاعات مالیاتی و اقتصادی بازیکنان و مربیان • روشن بودن وضعیت‌های پرداختی باشگاه توسط بازیکنان • دوری کردن ورزشکاران از دریافت پاداش‌های نامتعارف و خارج از قرارداد و دریافت پاداش برطبق ضوابط قرارداد • گزینشی عمل نمودن نپرداختن مالیات توسط برخی ورزشکاران • ایجاد رانت در جذب بازیکنان توسط کادر فنی • عدم ثبت درآمد دقیق بازیکنان در دفاتر باشگاه و یا کمتر ثبت کردن آن‌ها • جلوگیری از نگهداری دو دسته دفاتر و مدارک برای ثبت معاملات و قراردادهای باشگاه • یکی برای دریافت تسهیلات بانکی و دیگری ارائه به واحدهای مالیاتی که به صورت غیر واقعی و کمتر از میزان حقیقی تنظیم شده 	پنهان‌سازی	۲

<ul style="list-style-type: none"> • شفافیت در فرآیند پرداخت مالیات • مشخص بودن هدفمندسازی معافیت‌ها و ارائه مشوق‌های متعدد به فعالان اقتصادی در سیستم ورزش به نسبت دیگر ارگان‌ها • شفافیت و عدم پیچیدگی و ابهام در قوانین و مقررات مالیاتی در ورزش • شفافیت در نحوه هزینه کرد درآمدهای مالیاتی توسط دولت • برخورد مدیران با رانت خبری در باشگاه‌ها و رسانه‌ها در خصوص جذب و فروش بازیکنان، موثر بر قیمت بازیکنان و مربیان • شفاف بودن مناصه‌ها و مزایده‌ها در باشگاه‌ها • ثبت وصول مطالبات حذف شده در دفاتر باشگاه • شفافیت در دارایی‌های منقول و غیرمنقول ورزشکاران • شفافیت درآمدهای حاصل از ورزش توسط ورزشکار 	شفافیت مالیاتی	۳
<ul style="list-style-type: none"> • وجود سیاست‌های نظام مالیاتی، پویا، کارآمد و مودی محور در ورزش • برطرف نمودن خلاء های قانونی در قانون مالیات ها درصنعت ورزش • یکسان سازی تعاریف بین المللی مالیات با تعاریف مالیات در صنعت ورزش • پرداخت بازیکنان و مربیان خارجی باشگاه‌ها براساس نرخ ارز رسمی در کشور • روشن بودن فرآیند بخشودگی جرایم مالیاتی و تقسیط زمانی مناسب مالیات به ورزشکاران و باشگاه‌ها • تسریع در فرآیند واگذاری باشگاه‌های دولتی فعال در کشور به بخش خصوصی • تسویه مالیات‌های معوق در باشگاه‌ها و برنامه‌ریزی مناسب در جهت وصول آن‌ها • اجرای کامل و دقیق قانون مبارزه با پولشویی در ایران • جلوگیری از وضع قوانین معافیت‌های وسیع و متنوع در امور مالیاتی و بستن راه فرار مالیاتی • جلوگیری از تاخیر در وصول مالیات از ورزشکاران 	خلاءهای حقوقی	۴
<ul style="list-style-type: none"> • گسترش و توسعه فرهنگ مالیاتی در جامعه ورزشی • استقبال باشگاه‌های ورزشی از تسلیم اظهارنامه های مالیاتی • تقویت ضمانت های اجرایی در موعد مقرر • پرداخت مالیات از سوی ورزشکاران و یا باشگاه‌ها در زمان مقرر • تلاش در جهت برابری توزیع ثروت و سرمایه ملی در ورزش • حذف دلالتان در نقل و انتقال بازیکنان به جهت عدم پرداخت مالیات از سوی آنان • به وجود آوردن فضایی اعتمادساز میان دستگاه مالیاتی و مودیان در ورزش به عنوان کلیدی‌ترین سیاست نظام مالیاتی • توجه و اهمیت بخشی به رضایت مودیان مالیاتی (ورزشکاران، مربیان و باشگاه‌ها و...) • از بین بردن ترس مودیان مالی از آینده خود با پرداخت مالیات 	فرهنگ پرداخت مالیات	۵
<ul style="list-style-type: none"> • احترام و تعامل مناسب با مودیان مالیاتی در سیستم ورزش کشور • مبارزه با فرار مالیاتی و افزایش عدالت مالیاتی در ورزش کشور • نگاه یکسان و بدون تبعیض در پرداخت مالیات به تمامی ورزشکاران 	نگرش مالیاتی	۶

<ul style="list-style-type: none"> • جلوگیری از استنفکاف بخش مالی باشگاه‌ها در ارائه اسناد دقیق و شفاف مالی باشگاه به حسابرسان • حذف ایرادات در فرم خود اظهاری مودیان ورزشی • پرداخت به موقع مبلغ قرارداد ورزشکاران • برخورد قاطع سازمان امور مالیاتی با متخبطان مالیاتی در ورزش کشور 		
<ul style="list-style-type: none"> • آشنایی ورزشکاران با وظایف حسابرسان • آشنایی بازیکنان، مربیان و وکلای آنان نسبت به اهمیت پرداخت مالیات در توسعه اقتصادی • ورزش کشور • آشنایی بازیکنان، مربیان و وکلای آنان نسبت به عواقب عدم پرداخت مالیات • مطالعه صحیح مفاد قراردادها توسط بازیکنان • انجام نشدن تحقیق جامع در مورد میزان فرار مالیاتی در صنعت ورزش • آموزش و برگزاری دوره های آموزشی سیستم مالیاتی برای مسئولین باشگاه‌های ورزشی • بهره برداری از مأموران آشنا و آموزش دیده در خصوص جذب مالیات از باشگاه‌ها 	آموزش مودیان	۷
<ul style="list-style-type: none"> • وجود افراد متخصص به امور مالیاتی در باشگاه‌های ورزشی • وجود سامانه یکپارچه ثبت قراردادهای مالی باشگاه‌ها و ارتباط الکترونیکی با سازمان امور مالیاتی کشور • راه اندازی دفتر امور مالیاتی در فدراسیونهای با گردش مالی بالا • کارآمد بودن و تقویت مدیریت در خصوص امور مالی باشگاه • عدم توانایی شناخت دقیق مؤدیان ورزشی و مستند نبودن میزان درآمد آنها • تعهد و تضمین در اجرای کامل قانون مالیات بر ارزش افزوده در صنعت ورزش به عنوان یکی از مهم‌ترین راهکارهای نظام مالیاتی کشور برای مقابله با فرار مالیاتی • امکان دسترسی برخط سازمان امور مالیاتی کشور به سیستم اطلاعاتی نقل و انتقالات ورزشی 	رویکرد مدیریتی	۸

بحث و نتیجه‌گیری

با استناد به نتایج تحقیق، مولفه ابتدایی که از مصادیق فرار مالیاتی شناسایی گردید، **مقوله تقلب** بود که مفهوم‌های جعل، فریب و تخلف را به همراه دارد که با نتایج کن و اسمیت (۲۰۰۷) همخوانی داشت. آنها دریافتند که گزارش زیر قیمت فروش، نارسایی در ثبت نام، واردات کالای بدون پرداخت مالیات، ادعای دروغین،

معاملات ساختگی، تفاوت نرخ، استفاده از معافیت‌ها و... از جمله روش‌های عدم همکاری و فرار در مالیاتی است. البته باید گفت که اساساً دو جریان عمده در رفتار مالیاتی وجود دارد که برخی منبعث از مدل‌های مبتنی بر اقتصاد نئوکلاسیک بوده و سعی دارد تا پدیده تمکین یا عدم تمکین مالیاتی را بر اصولی مانند اصل حداکثر سازی سود مورد انتظار و اصل عقلانیت تبیین کند و از سوی دیگر منقدانی

وجود دارند که درصد پارامترهای غیر اقتصادی مانند اجتماعی و نهادی هستند (خان جان، ۱۳۸۶).

این موارد ما را به اخلاق مالیاتی رهنمون می‌سازد که می‌تواند راهگشای دوری از انواع تقلب در مالیات باشد. اخلاق یکی از اصول اساسی در زندگی جوامع انسانی به شمار می‌آید. به این معنا که هر جامعه‌ای در تعاملات اجتماعی، برای خود مجموعه‌ای از اصول و ارزش‌ها مانند صداقت، احترام، محبت، وفاداری و امثال آن تعریف کرده است. نگاه اخلاق مدار به شبکه ارتباطات در درون هر جامعه می‌تواند به ثبات و پویایی هر چه بیشتر آن جامعه منتهی شود. سازمان‌ها هم از این امر مستثنی نیستند. به این معنا که عملکرد مناسب هر سازمانی به رعایت اصول اخلاق حرفه‌ای و انسانی در درون آن سازمان ارتباط پیدا می‌کند. هر چند مقوله جعل معمولاً توسط باشگاه و یا راهنمایی کارگزاران، دوستان و یا وکلا در اختیار ورزشکار قرار می‌گیرد. برخی نتایج حاکی از آن است که مالیات دهندگان، تمایلی برای فرار مالیاتی ندارند و به دنبال راه‌های فریبکاری در زمینه پرداخت مالیات نمی‌باشند. (آلم و گمز، ۲۰۰۸). به عبارت دیگر، شمار زیادی از افراد در اغلب موارد بدون توجه به انگیزه‌های مالی که از جانب نظام مالیاتی با آنها مواجه می‌شوند اقدام به پرداخت مالیات‌های مشمول می‌نمایند و پذیرش مالیاتی یا به عبارتی، پیروی و گردن نهادن به قوانین مالیاتی را نمی‌توان فقط به وسیله ملاحظات مالی، بویژه آنهایی که تا حدودی اجباری هستند، تشریح نمود (آلم، ۲۰۱۳). به عبارتی دیگر، اخلاق مالیاتی نوعی تعهد اخلاقی برای پرداخت مالیات بوده، که نمی‌توان آن را مشابه فرار مالیاتی و یا اندازه

اقتصاد سایه‌ای به عنوان یک متغیر مقداری قلمداد نمود (تکریل، ۲۰۱۱).
مولفه بعدی پنهان سازی است که به نوعی از روش های فرار از مالیات است و ممانعت، رانت و شبیه سازی از مقوله های آن است. هایشیدا و اونو (۲۰۱۰) معتقدند پدیده‌های که امروزه گریبان بسیاری از دولت‌ها را گرفته، پدیده فرار مالیاتی است. پدیده فرار مالیات از دیدگاه آنها عبارت است از تعدیلات غیرقانونی که اشخاص برای نپرداختن مالیات انجام می‌دهند. فرار مالیاتی اغلب از طریق توسل به اعمال و ابزار غیرقانونی مثل حساب سازی، رشوه و غیره صورت می‌پذیرد که در این تحقیق نیز شناسایی شد. سید نورانی (۱۳۸۸) نیز اذعان دارد که فرار مالیاتی، نوعی تخلف از قانون است، اما اجتناب از مالیات، یک نوع سوء استفاده رسمی از قوانین مالیاتی است. وقتی مؤدی مالیاتی از ارائه گزارش درست در مورد درآمدهای حاصل از کار یا سرمایه خود که مشمول پرداخت مالیات می‌شود، امتناع می‌کند، نوعی عمل غیرقانونی انجام می‌دهد که او را از چشم مقامات دولتی و مالیاتی کشور دور نگه می‌دارد. اما در اجتناب از مالیات، فرد نگران نیست که عملش افشا شود. اجتناب از مالیات، از خلأهای قانونی در قانون-های مالیات نشأت می‌گیرد. متغیرهایی مانند بار مالیاتی، رسمی یا غیررسمی بودن سازمان‌های سیاسی، اجتماعی و اقتصادی، محدودیت‌های بازدارنده بازار کار، افزایش اشتغال غیررسمی و عدم امکان دسترسی به بخش‌های مالی رسمی برای بنگاه‌ها و اشخاص را از عوامل ایجاد اقتصاد زیرزمینی به عنوان متغیر مستقل و متغیر وابسته، اقتصاد سایه‌ای است. نتایج نشان

داده است که وقتی تجارت با قوانین سخت و اجرای متناقض و فساد روبرو باشد، انگیزه بالایی برای پنهان کردن فعالیت‌ها در اقتصاد زیرزمینی ایجاد می‌کند (سینگ و همکاران، ۲۰۱۲).

یکی دیگر از مولفه‌های شناسایی شده **شفافیت مالیاتی** می‌باشد که شامل سه مقوله شفافیت در امور کلان، باشگاهی و خرد یا همان ورزشکاران است که با نتایج سلطان حسینی و همکاران (۱۳۹۴)، افشاری (۱۳۹۴) و سینگ و همکاران (۲۰۱۲) همخوانی دارد. قوانین پیچیده و مبهم، دشواری‌هایی برای مؤدیان ایجاد می‌کند و هزینه‌های تمکین را افزایش می‌دهد. ساده‌سازی قوانین، درک آن را برای مؤدیان بسیار آسان می‌کند و می‌تواند تأثیر بسزایی در کاهش فرار مالیاتی داشته باشد، بدین ترتیب که ساده‌سازی می‌تواند کارایی و اثربخشی نظام مالیاتی را افزایش دهد و مؤدیان را وادار به تمکین کند. عدم شفافیت و رانت از علل بروز فساد هستند (عبدی، ۱۳۹۶) که می‌تواند در هر حوزه بروز نماید. بروکس (۲۰۰۰) نشان داد که به شرط ثابت بودن دیگر عوامل، هرچه مقررات پیچیده تر باشد و مالیات بیشتری دریافت شود، احتمالاً اقتصاد زیرزمینی بزرگتر خواهد بود. علاوه بر کاهش بروکراسی نیز در این حوزه می‌تواند راهگشا باشد. خان احمدی (۱۳۸۳) معتقد است یکی از عوامل که در فرار مالیات نقش عمده‌ای دارد بوروکراسی اداری است. برای نمونه بخشی از این بوروکراسی را می‌توان به فرم‌های مالیاتی نسبت داد. وجود سازمان‌های غیر دولتی و سازمان‌های جامعه مدنی در دل مدیریت‌های مالی، صنعت ورزش را قادر خواهد ساخت تا تصویر شفاف‌تری از درآمدهای هر باشگاه و هر

فرد داشته باشند. البته به نظر می‌رسد تشکیل جلسات مستمر اصناف ورزشی با قانون‌گذاران مالیاتی می‌تواند به آرایه راه‌کارهای شفافیت بیشتر کمک نماید. از دیگر پیشنهادهای می‌تواند هر باشگاهی را ناگزیر به شفافیت نماید بهره بردن از اتوماسیون‌های مالی است که توان رصد اطلاعاتی برای ناظران و حساب‌برسان برقرار باشد. البته با توجه داشت که شناسایی نقاط ویژه جهت شفافیت مهمتر از رصد اطلاعاتی کل فرآیندهای مالی است. دفترخانه‌ها و ادارات مالی می‌تواند نقاط حساس در ایجاد شفافیت اطلاعاتی در ورزش باشند. مولفه بعدی **خلاء-های حقوقی** بود که دو مقوله مفرهای قانونی و مماشات‌های حقوقی را در برداشت. هر چند در این راستا نیز وجود قوانین ناقص که مفرهای قانونی برای گریز مالیاتی را مهیا می‌کنند که گودرزی و همکارانش (۲۰۱۱) نیز به کمیت و کیفیت قوانین اشاره داشته و آن را عاملی جهت رخنه فساد در حوزه ورزش دانسته‌اند. اما خود سازمان مالیاتی کشور نیز گاهی به محلی برای مماشات حقوقی بدل می‌شود که در ادامه موجب کاهلی مؤدیان ورزشی را در پی دارد. هایشیدا و اونو (۲۰۱۰) معتقدند پدیده‌ای که امروزه گریبان بسیاری از دولت‌ها را گرفته، پدیده فرار مالیاتی است. پدیده فرار مالیات از دیدگاه آنها عبارت است از تعدیلات غیرقانونی که اشخاص برای نپرداختن مالیات انجام می‌دهند ولی در برخی موارد خود قانون این فرصت را برای سواستفاده فراهم می‌سازد. در این راستا شنایدر و بوهن (۲۰۰۸) به قانون استخدامی اشاره داشته است که می‌تواند با توجه به ضعف و قوت محل فرار‌های مالیاتی را مسدود یا هموار

دارایی است که اشخاص برای اطمینان استفاده از بقیه دارایی خود می‌پردازند. بنابراین مهمترین مسئله‌ای که به نظر متخصصان در فرهنگ مالیاتی مؤثر است تبلیغ در زمینه مسائل مالیاتی است و اگرچه شرط کافی مسئله نیست، بی‌تردید شرط لازم است. عوامل فرهنگی در جامعه ما بیشتر ریشه در تاریخ دارد که به همراه بسیاری از مشکلات دیگر اجتماعی همواره موجب شده است که مالیات واقعی اظهار و وصول نشود (محمدی، ۱۳۷۷).

از دیگر مقوله‌های شناسایی شده، مقوله **نگرش مالیاتی** بوده که شامل سه مفهوم حاکمیتی، نظم و اخلاق و قاطعیت است که با یافته‌های جعفری و حمزه‌ای (۱۳۸۴) و سیاحی (۱۳۸۸) همراستایی دارد. سیاحی دریافت وجود پیچیدگی و تناقضات در برخی از مواد قانونی، طولانی بودن و زمانبر بودن رویه‌های اجرایی (ثبت نام، ارائه اظهارنامه، استرداد)، نبود بسترهای مناسب شناسایی و اعمال جرائم قانونی و پایین بودن کیفیت آموزش جهت اجرا برای کادر مالیاتی از جمله عوامل مؤثر بر فرار مالیاتی هستند. در رابطه با رفتار حاکمیت باید گفت که سازمان مالیاتی علیرغم پیگیری‌ها برای فرار مالیاتی باید بداند که هر مودی ورزشکار یا باشگاه دارای حقوقی است که می‌تواند از او حمایت کند. از طرف دیگر وضع قوانین سخت تجارت در ورزش مانند نقل و انتقالات بین فصل یا پایان فصل نیز می‌تواند به توسعه بدبینی و یا انحرافات مالیاتی در ورزش منجر شود چنانچه نشان می‌دهد وقتی تجارت با قوانین سخت و اجرای متناقض و فساد روبرو باشد، انگیزه بالایی برای پنهان کردن فعالیت‌ها

سازد. همچنین دولتی بودن باشگاه‌ها از چالش‌های اساسی در ایجاد مفرهای مالیاتی که با فساد روز افزون همراه است و سلطان حسینی و همکاران (۱۳۹۴) نیز به آن اشاره نموده‌اند. مولفه بعدی **فرهنگ پرداخت مالیات** بود که بیشترین مقوله‌ها را در دل خود جای داد. این مقوله‌ها شامل رغبت عمومی، سررسیده‌ها، احساس فساد، سرخوردگی مالیاتی و رفاه عمومی بود. فرهنگی که همراه با مدرن شدن و اقتصادی شدن کشور در بین افراد و مودیان صنعت ورزش رشد نیافته است چنانچه سلطان حسینی و همکاران (۱۳۹۴) نیز به معضلات فرهنگی در بروز موارد فساد زا و مالیاتی اذعان نموده است. علاوه بر موارد فرهنگی مواردی چون نبود درآمد پایدار و میزان بالای مالیات به نسبت درآمد هر فرد در کشور نیز می‌تواند بی‌رغبتی عمومی را به همراه داشته باشد. چنانچه نصراللهی و همکارانش (۱۳۹۱) اذعان داشتند بار مالیات مستقیم و نرخ رشد بار مالیات مستقیم به عنوان یکی دیگر از علل اصلی فرار مالیاتی و حضور در اقتصاد سایه می‌باشد. نرخ تورم نیز که نمایانگر رشد سطح عمومی قیمت کالاهای مصرفی است، می‌تواند تاثیرگذار باشد. توزیع نابرابر درآمد در کشور و گسترش فقر، تغییرات فزاینده قیمت‌ها از جمله دیگر عوامل است. این آثار نامطلوب باید به تفصیل و به صورت ملموس طی برنامه‌های مختلف از رسانه‌های گروهی کشور در معرض اطلاع و قضاوت عمومی قرار گیرد. در کشور ما مردم پرداخت مالیات را وظیفه خود نمی‌دانند، و این مردم نیستند که مالیات می‌دهند بلکه دولت است که مالیات وصول می‌کند. بنابراین مالیات آن قسمت از

بخشنامه‌ها و تصمیمات سازمان مالیاتی از مشکلات آتی می‌کاهد و موجب تمکین و فرمانبرداری مؤدیان می‌شود، از طرف دیگر ارائه خدمات و کمک به مؤدیان موجب اعتماد مؤدیان به سیستم مالیاتی می‌گردد. همچنین نقش آموزش، بهبود و توسعه دوره‌های آموزشی متناسب با شغل و حرفه مؤدیان از ضروریات امر می‌باشد. از آنجائی که عدالت مالیاتی ریشه در فرهنگ اسلامی دارد، هرچه فعالیت دستگاه‌ها برای بالا بردن سطح باورها و ارزش‌های مردم بیشتر باشد بازده آن دستگاه اجرایی بیشتر خواهد بود. برنامه تخصیص شماره اقتصادی به اشخاص حقوقی گام مهمی در جلوگیری از فرار مالیاتی و اجرای عدالت مالیاتی محسوب می‌گردد. از دیگر مقوله‌های مورد بررسی در تحقیق حاضر و مستخرج از مصاحبه‌های انجام گرفته بود، مقوله **رویکرد مدیریتی** بوده که شامل دو مقوله نظام اطلاعاتی و فنی است که می‌تواند بسیاری از معضلات موجود را بررسی مقایسه و در نهایت تصمیم‌گیری نماید. اگرچه قبل از برقراری سیستم‌های اطلاعاتی باید نرم افزارهای آن را مهیا کرد که خود متأثر از قوانین ثابت، متقن و متناسب با روح ورزش و البته نظام مالی در کشور است. نتایج تحقیق با یافته‌های نوربخش و جواد (۱۳۸۸) و سیاح (۱۳۸۸) همخوانی دارند که در بررسی موانع استقرار کامل نظام مالیات بر ارزش افزوده در ایران به سه دسته عوامل مؤثر در بعد بیرونی (کلان و خرد) و عوامل درونی اشاره کردند. همچنین نبود زیر ساخت‌ها با نتایج الماسی و همکاران (۱۳۹۱) همخوانی داشت چنانچه آنان اذعان کردند ضعف در اطلاع‌رسانی سازمان

در اقتصاد زیرزمینی ایجاد می‌کند (سینگ و همکاران، ۲۰۱۲). همچنین باید توجه داشت که رسانه‌ها به عنوان شمشیر دولبه عمل می‌کنند که محققان نیز با بررسی چندین نمونه از فسادهای صورت گرفته و منابع آکادمیک موجود، روشن می‌سازد که چگونه رسانه هم می‌تواند به‌عنوان دشمن و هم به‌عنوان تسهیل‌کننده فساد در ورزش عمل کنند (نومراتو، ۲۰۰۹). علاوه بر این در ایران هنوز تبعیض‌ها یکی از موانع بر سر راه مالیات‌پردازی است علاوه بر عدم توانایی در برقراری عدالت مالیاتی، عدم توانایی در پیگیری ثبت مبادلات مشمول مالیات بر ارزش افزوده، ضعف سیستم پاسخگویی، عدم اجرای شرایط استرداد توسط سازمان امور مالیاتی از جمله مسائلی هستند که در بعد سازمانی زمینه فرار مالیاتی در نظام مالیات بر ارزش افزوده را فراهم می‌کنند (الماسی و همکاران، ۱۳۹۱). مقوله **آموزش مؤدیان** از دیگر مقوله‌های شناسایی شده بود که شامل آموزش فردی و سازمانی است. از آنجائی که کشور ایران در مراحل اجرای آزمایشی نظام مالیات بر ارزش افزوده می‌باشد و در مدت کوتاه اجرای قانون در جذب و فراگیر کردن این نظام به موفقیت چشمگیری دست یافته است، لذا حفظ و جلب اعتماد مؤدیان به تثبیت و موفقیت این نظام کمک شایانی می‌نماید. در این راستا کشف عوامل مؤثر بر فرار مالیاتی در بدو امر ضروری به نظر می‌رسد. یکی از وظایف مدیران مالیاتی آگاهی‌رساندن به مؤدیان برای سهولت بیشتر کار و مطلع نمودن مردم در قبال قوانین مالیاتی است. آگاهی مردم از آیین‌نامه‌ها و

سازی (شامل ممانعت و رانت و شبیه سازی) از مصادیق اقتصاد سایه‌ای در ورزش ایران بودند، علاوه بر زمینه سازی های اتوماسیونی جهت ثبت های شفاف در باشگاه ها و سیستم یکپارچه، هر ورزشکار نیز باید به اصول اخلاقی پایبند باشد. همچنین با توجه به اینکه خلاءهای حقوقی و قانونی از جمله معضلات و مشکلات سیستم وصول مطالبات مالیاتی است، سازمان امور مالیاتی کشور با اتخاذ سیاست‌های نظام مالیاتی مناسب، پویا، کارآمد و مودی محور در ورزش، از هرگونه فرار مالیاتی و پولشویی در ورزش جلوگیری نمایند. همچنین با عنایت به اینکه آموزش مودیان یکی از راهبردها جهت جلوگیری از بروز مصادیق فسادزا در صنعت ورزش کشور بود، پیشنهاد می‌شود با آموزش و برگزاری دوره‌های آموزشی سیستم مالیاتی برای ورزشکاران و مسئولین باشگاه‌های ورزشی به عنوان مهمترین مودیان ورزشی، آگاهی و دانش آنان را بالا ببرند. این دوره ها می تواند به شناخت قوانین، مجازات ها، تنظیم سند، مقررات فدراسیون فوتبال و قوانین بین‌الملل از منظر مالیات پرداخته گردد.

منابع

- آذرمی فر، محمدرضا، (۱۳۹۰). اقتصاد و حسابداری، مالیات بر ارزش افزوده، سازمان امور مالیاتی کشور، وبلاگ اقتصاد و حسابداری، ۲-۱.
- افشاری، مصطفی، (۱۳۹۴). تحلیل علی اثرگذاری مدیریت فرانوگرا، اقتصاد مقاومتی و توسعه ورزش در توسعه اقتصادی صنعت ورزش ایران، رساله دکتری، دانشگاه ارومیه.

مالیات بر ارزش افزوده، فقدان بانک اطلاعاتی جامع مودیان، تعداد ناکافی نیروی انسانی سازمان مالیات بر ارزش افزوده، پیچیدگی اجرا و کنترل نظام مالیات بر ارزش افزوده در سازمان، سطح پایین بهره گیری از فناوری ارتباطی در سازمان مالیات بر ارزش افزوده، زمان نامناسب اجرای مالیاتی از جمله عوامل درونی مطرح گردیده اند. همچنین توجه به مسائلی همچون ناتوانی تکنولوژیکی در شناسایی صحیح مودیان مالیاتی، عدم توانایی در برقراری عدالت مالیاتی (تبعیض بین مودیان متشابه الوضع)، پیچیدگی فرآیند های اجرایی، مکانیزه نبودن سیستم وصول مالیات، عدم توانایی در پیگیری ثبت مبادلات مشمول مالیات بر ارزش افزوده، ضعف سیستم پاسخگویی، عدم اجرای شرایط استرداد توسط سازمان امور مالیاتی، عدم توانایی در کشف معاملات ساختگی، ناکافی بودن تشویقات مالیاتی، عدم اتکاء به تحقیقات علمی در خصوص فرار مالیاتی و... از جمله مسائلی هستند که در بعد سازمانی زمینه فرار مالیاتی در نظام مالیات را در عرضه ورزش فراهم ساخته که با نتایج الماسی و همکاران (۱۳۹۱) همخوانی داشت.

در نهایت با استناد به نتایج تحقیق پیشنهاد می شود با توجه به طولانی بودن فرآیندهای ارتقای یک فرهنگ در جامعه، استفاده از راهبردهای آموزش در سطوح مختلف ورزشی و غیر ورزشی به صورت مداوم ارایه گردد. علاوه بر این فرهنگ میسر نمی گردد جز با تغییر دانش که این امر لزوم آموزش مداوم را در تمامی مراحل رشد کودکان جامعه در به صورت مشدد در مشاغل را مشهود می نماید. با عنایت به اینکه دو مقوله تقلب (شامل جعل، فریب و تخلف) و پنهان

- تحقیقاتی مجلس شورای اسلامی، تهران، صص ۱۶۴-۱۵۰.
- شکیبایی، علیرضا، محقق زاده، مهسا، (۱۳۸۸)، مطالعات بین المللی قاچاق کالا، اقتصاد پنهان، شماره ۵، معاونت پژوهش و آمار و مطالعات ستاد مرکزی مبارزه با قاچاق کالا و ارز، صص ۳.
- کیانمرز، یحیی، (۱۳۸۶). بررسی وضعیت اقتصادی صنعت ورزش ایران در سال های ۸۰ تا ۸۴. پایان نامه کارشناسی ارشد رشته تربیت بدنی گرایش مدیریت ورزشی، دانشگاه ارومیه.
- کیانمرز، یحیی، (۱۳۸۶). بررسی وضعیت اقتصادی صنعت ورزش ایران در سال های ۸۰ تا ۸۴، ششمین همایش بین المللی تربیت بدنی و علوم ورزشی، ایران، کیش.
- ناظمی، مازیار، (۱۳۹۲). قطعی و برانکوی سرمربیان سابق تیم ملی فوتبال فرار مالیاتی دارند؟! برگرفته از سایت: صص ۱، <http://maziaran.blogfa.com/post-1519.aspx>
- نصراللهی، زهرا، فرزاتگان، محمدرضا، طالعی اردکانی، سمانه، (۱۳۹۱). بررسی روند تحولات اقتصاد سایه ای در ایران، فصلنامه پژوهش های اقتصادی، ۱۲(۲)، ۹۲-۶۱.
- نیلی، مسعود، ملکی، منصور، (۱۳۸۵). اقتصاد غیررسمی: علل ایجاد، روش های تخمین و اثرات آن بر بخش رسمی، فصلنامه علمی و پژوهشی شریف، ۳۶، ۴۵-۵۶.
- Alm, J. (2013). Measuring, Explaining, and Controlling Tax Evasion: Lessons from Theory, Experiments, and Field Studies. New Orleans: Tulane University Working Paper, 5-36 .
- Alm, J., Gomez, J. (2008). Social Capital and Tax Morale in Spain. Economic Analysis & Policy, 38(1):74-80.
- امیری، پویان، (۱۳۸۷). مالیات بر درآمد ورزشکاران، روزنامه سرمایه، برگرفته از سایت آفتاب، ۱-۲.
- خان احمدی، علی، (۱۳۸۳). بررسی اثرات مالیات ارزش افزوده بر سرمایه گذاری بخش خصوصی، پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه اصفهان، ۷۸-۱۰۰.
- خرم، خسرو، (۱۳۹۱). مشکل شفافیت قانون در مالیات فوتبالیست ها، خبرگزاری تحلیلی ایران، صص ۱، برگرفته از سایت: <http://khabaronline.ir/detail,279156>.
- جعفری، احمد، حمزه ای، علی اکبر، (۱۳۸۴). بررسی عوامل مؤثر بر فرار مالیاتی: مطالعه موردی صنف طلا فروشان استان مازندران، مجموعه اقتصاد، ۳۴: ۳-۲۰.
- رضایی، شمس الدین، (۱۳۹۶). طراحی مدل درآمدزایی باشگاه های فوتبال ایران: با رویکرد گراند تئوری، پژوهش های کاربردی در مدیریت ورزشی، ۳(۲۳): ۱۰۱-۱۱۶.
- دانایی فرد، حسن، اسلامی، آذر، (۱۳۸۹). کاربرد نظریه داده بنیاد در عمل: ساخت نظریه بی تفاوتی سازمانی، انتشارات دانشگاه امام صادق، تهران، چاپ اول، صص ۱۱۲.
- سلطان حسینی، محمد، سلیمی، مهدی، اعتمادی، مریم، (۱۳۹۴). بررسی عوامل مؤثر بر فرار مالیاتی در ورزشکاران و مربیان حرفه ای، مدیریت ورزشی، ۷(۳)، ۴۵۶-۴۳۷.
- سیاحی گرگری، مهرانگیز، (۱۳۸۸). بررسی عوامل مؤثر بر فرار مالیاتی مؤدیان نظام مالیات بر ارزش افزوده از نگاه کادر مالیاتی اداره کل مالیات بر ارزش افزوده استان تهران، پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه تهران.
- سید نورانی، سید محمد، (۱۳۸۸). فرار مالیاتی و رشد اقتصادی در ایران، انتشارات مرکز

- Schneider, F. (2004). The Size of the Shadow Economies of 145 Countries all over the World: First Results over the Period 1999 to 2003, IZA DP NO. 1431.
- Kesenne, S. (2000). The Economic Impact of Events. Neuchatel: Editions CIES .
- Howard, D.R., Crompton, J.L. (2012). Financing Sport. Morgantown, WV: Fitness Information Technology, Inc.
- Brooks, N. (2001). presentation Paper of key Issues Income tax, Colleges of Tax Administration and Compliance Tax Conference Tokyo, Asian Development Bank Institute, 45-78.
- Glaser, B.G. (1992). Basics of Grounded Theory Analysis: Emergence vs. forcing. Mill Valley, CA. Sociology Press.
- Hayashida, M., Ono, H. (2010). capital gain tax and individual trading – the case of Japan, Japan and the world economy, 22(4):243-253.

Identifying the Examples of Shadow Economy Affecting the Development of Professional Sports in Iran

Zarean, H¹. Afroozeh, M, S^{2*}. Afshari, M³

Received: Feb 27, 2018

Accepted: Aug 04, 2018

Abstract

Objective: One of the key issues in any economic system is transparency in tax matters and the turnover of institutions and governmental and non-governmental organizations. Lack of transparency and accuracy in financial intelligence can lead to tax evasion or, in other words, a shadow economy. Shadow economy is a factor that undermines the basis of the economic system of the country by disregarding the state in its goals by questioning justice in payment in the tax system. Therefore, given the importance of the development of the sports industry, identifying examples of shadow economy in this area is of great importance.

Methodology: Considering the qualitative and exploratory nature of the subject, the qualitative research method of grounded theory and Glaser method (1992) was used. First through the preliminary studies, the introductory list of effective factors was identified. Then Semi-structured interviews were conducted with (n = 25) elite knowledgeable about the subject of research. The validity of the present study was evaluated by the interviewees and then by professors and confirmed. The reliability of the results was 75 percent based on the method of the audit of the process. For data analysis, logical inductive method has been used during three stages of open, axial, and selective coding.

Results: . Results open coding showed that 119 indicators could be indicative of the incidence of shadow economy in the development of professional sport in Iran. Then at the axial coding stage, the indicators were classified in 23 concepts. Finally, the 8 categories identified were selected through selective codification including tax transparency, Legal gaps, tax pay culture, taxpayer training, fraud, concealment, tax attitude and management gaps.

Conclusion: In general, due to the move of sports clubs to privatization, the need for strict compliance with financial reporting requirements and the prevention of any hidden economy, the production and presentation of transparent and reliable financial information for better decision making and increased investor confidence in capital It's inevitable that Iranian clubs will be considered. Therefore, policymakers for the development of the country's sports industry can use the indicators, concepts and categories identified in their future plans to prevent any incidents and factors of the shadow economy in Iranian professional sport.

Keywords: Concealment, Professional Sport, Shadow Economy, Tax Pay Culture, Tax Transparency.

1, 3. Assistant Professor of Sport Management, Sport Sciences Research Institute

2*. Assistant Professor of Sport Management, Jahrom University

*Email: Sadegh.afroozeh@jahromu.ac.ir